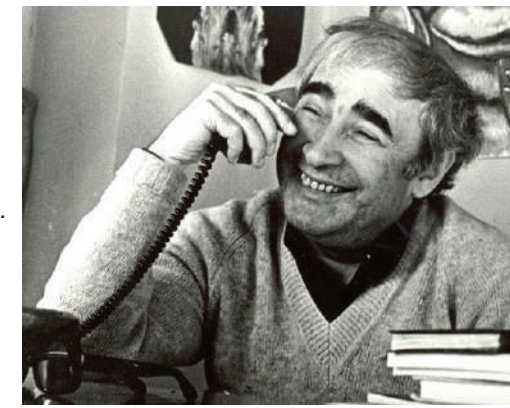

Нодар Думбадэе ижодининг ўзига хослиги шундаки, унинг асарларида қадимий аъёналарга содиқлик улуғланади. Қолаверса, бадиий асарни идрок этиш дегани – бу уни айни давр билан боғлаб турган нуқталарини кўра олиш, топиш демасди.

(5-саҳифада ўқинг).

Ўзбекистон Республикаси Президентининг ҚАРОРИ

СИЁСИЙ ҚАТАҒОН ҚУРБОНИ БЎЛГАН ЮРТДОШЛАРИМИЗ ҲАЁТИ ВА ФАОЛИЯТИНИ ЎРГАНИШ, ТАРҒИБ ЭТИШ ҲАМДА УЛАРНИНГ ХОТИРАСИНИ АБАДИЙЛАШТИРИШ БОРАСИДАГИ ИШЛАРНИ КЕНГ АЙТИРИШ ТЎҒРИСИДА

Маълумки, 1937-1953 йилларда мустабид тузум томонидан 100 мингдан зиёд халқимиз вакиллари қатагон сиёсатининг қурбони бўлган. Бу юртдошларимизнинг 13 минг нафари отиб ташланган, минглаб кишилар ноҳақ қўлоқ қилинган, сургуларга жўнатилган. Улар орасида атоқли давлат ва сиёсат арбоблари, илм-фан намояндалари, ижодкор зиёлилар, диний уламолар, ҳарбий соҳа ва суд-ҳуқуқ тизими ходимлари, ишчи-деҳқонлар ва уларнинг оила аъзолари бўлган.

Ватанимизнинг миллий истиқлоли, халқимиз озодлиги учун курашиб, шу йўлда жонини фидо этган, сиёсий қатагон қурбонлари бўлган ота-боболаримизнинг ҳаёти ва фаолиятини атрофда ўрганиш ва тадқиқ этиш, уларнинг номлари ва хотирасини абадийлаштириш бўйича кейинги йилларда юртимизда кенг кўламли ишлар амалга оширилмоқда.

Жумладан, 2021-2024 йиллар давомида Ўзбекистон Республикаси Олий суди томонидан 1 минг 200 дан зиёд сиёсий қатагон қурбонларининг номлари оқланганини алоҳида қайд этиш лозим.

Ҳозирги мураккаб ва таҳликали даврда мустақиллигимизни ҳар томонлама мустаҳкамлаш, тарихимизнинг номаълум саҳифаларини тиклаш ва илмий нуқтаи назардан чуқур ўрганиш, инсон, унинг ҳуқуқ ва эркинликларини олий қадрият сифатида эътироф этиш, шу асосда юртдошларимиз, айниқса, ёш авлоднинг Ватан тақдири ва келажагига дахлдорлик туйғусини, фуқаролик позициясини кучайтириш, уларни бугунги тинч, эркин ва озод ҳаётнинг қадрига этиш руҳида тарбиялаш мақсадида:

1. Сиёсий қатагон қурбони бўлган юртдошларимизнинг ҳаёти ва фаолиятини ўрганиш ҳамда уларнинг хотирасини абадийлаштириш ишларини мувофиқлаштириш бўйича республика комиссияси (кейинги ўринларда – Республика комиссияси) 1-иловага мувофиқ таркибда ташкил этилсин.

2. Қуйидагилар Республика комиссиясининг асосий вазифалари этиб белгилансин:

қатагон қурбони бўлган шахсларнинг ҳаёти ва фаолиятини ўрганиш, уларни нома-ном аниқлаш, тарихий хизматлари ҳақидаги маълумотларни, архив ва музейлар, кутубхоналар ва турли фондларда сақланаётган ҳужжатларни тўплаш ва тадқиқ этиш, оммалаштириш учун ишчи гуруҳлар фаолиятини ташкил этиш;

қатагон қурбонларининг авлодлари ва яқинлари, ўша давр воқеаларига гувоҳ бўлган инсонларнинг хотираларини ёзиб олиш, оилавий архив ва кутубхоналарда сақланаётган тарихий манбаларни, ноёб суратларни тўплаш бўйича ишларни мувофиқлаштириш;

қатагон қурбонлари хотираси давлат музейи, унинг худудлардаги бўлимлари ҳамда Жадидлар мероси давлат музейининг мавзуга доир маълумотлар, ашёвий далил ва ҳужжатлар, бошқа тегишли экспонатлар билан мунтазам равишда бойи-тиб борилишини таъминлаш;

қатагон қилинган юртдошларимиз ҳақидаги тарихий ҳақиқатни тиклаш ва келгуси авлодларга етказиш мақсадида кўп жилдлик “Қатагон қурбонлари” китобини чоп этиш ҳамда уларнинг номларини

Тошкент шаҳридаги “Шаҳидлар хотираси” ёдгорлик мажмуасида барпо этиладиган рамзий китоб саҳифаларига қиритиш ишларини давом эттириш;

чет элдаги турли фондлар, архив, музей, кутубхона ва бошқа илмий-маърифий муассасалар ҳамда тегишли мутахассислар билан ҳамкорлик ўрнатган ҳолда, мавзуга оид илмий экспедициялар ташкил этиш;

ёш авлодни Ватанимиз озодлиги йўлида жонини фидо қилган буюқ аждодларимиз хотирасига ҳурмат руҳида тарбиялаш, уларнинг жасорати ва ибратли фаолиятини тарғиб этишга қаратилган маънавий-маърифий ишларни йўлга қўйиш.

Республика комиссиясининг ишчи органи этиб Мудофаа вазирлигининг умумий раҳбарлигида Қатагон қурбонлари хотираси давлат музейи, Фанлар академияси Тарих институти, Мудофаа вазирлиги ҳузуридаги Жамоатчилик кенгаши, Қуролли Кучлар академияси, Мудофаа ва ҳарбий хавфсизлик муаммоларини ўрганиш институти, “Ғалаба боғи” ёдгорлик мажмуаси, “Шон-шараф” давлат музейи масъул ходимлари ва етакчи мутахассисларидан иборат гуруҳ белгилансин.

3. Республика Маънавият ва маърифат маркази, Фанлар академияси, Ёзувчилар уюшмаси, Қатагон қурбонлари хотираси давлат музейининг ҳар йили октябрь ойининг биринчи ҳафтасини мамлакатимизда Сиёсий қатагон қурбонларини ёд этиш ҳафталиги сифатида нишонлаш тўғрисидаги таклифи маъқуллансин.

(Давоми 2-саҳифада).

НУҚТАИ НАЗАР

ИНСОН ВА ВАТАН ҲУРРИЯТИ

Оқил САЛИМОВ,
академик

Юртнинг ҳар бир фуқаросини эъзозлаган, инсон хотирасига эҳтиром кўрсатган мамлакатда адолат ҳукмрон бўлади. Зеро, ҳар қандай одам табиятан одил ҳукмга, яхши сўзга ҳамisha зарурат сезади. Эркин яшаш қадим-қадимдан то ҳануз замин аҳлининг орзусидир. Башарият тарихида, хусусан, биз гувоҳи бўлган XX асрда шундай қабоҳатлар, хунрезлик ва адолатсизликлар бўлган эдики, унга ном топиш мушкул. Хусусан, 30-йиллар қатлидан юракларда қолган захм яралари ҳалига қадар битгани йўқ.

Ўша даврда қатлгоҳларда ҳеч бир гуноҳсиз ўлдирилган одамлар сон-саногини билмаймиз. Улар орасида ҳар бир миллатнинг юз минглаб юксак маданиятли зиёлилари, олим ва уламолари бор эди. Улар бизнинг қавм-қариндошимиз, улар бизнинг боболаримиз, улар бизнинг шонли ил-дизимиз эди. Бу қатагон даври юракни ўртайди, хаёлни изтиробли кўчалар томонга бошлайди. Республика Президенти томонидан имзоланган “Сиёсий қатагон қурбони бўлган юртдошларимиз ҳаёти ва фаолиятини ўрганиш, тарғиб этиш ҳамда уларнинг хотирасини абадийлаштириш борасидаги ишларни кенгайтириш тўғрисида”ги тарихий қарорни ўқиб, тўғриси, яна уйга толдим. Бундай вазиятда фикрламасликнинг, ўйламасликнинг ва қиёсламасликнинг ҳеч иложи йўқ.

Ҳар гал қатагон қурбонлари хусусида сўз борганда беихтиёр болалик дамларим кўз олдимга келади. Ўзим гувоҳи бўлган ҳодисалар кинотасма каби бир-бир кўз олдидан ўтавера-

ди. Тўғри, мен 30-йиллардаги хунрезликларга шахсан гувоҳ бўлганим йўқ, уларни катталардан эшитдим. Бироқ 50-йилларда миллат оидинлари бошига ёғилган бало-офатни, хусусан, Ҳамид Сулаймон, Мақсуд Шайхзода, Шуҳрат домла, Саид Аҳмад, Мирзақолон Исмоилий, Шукрулло каби машҳур зиёлиларнинг тўхматлар гирдобини ичра иложсиз қолган кунларини ҳали-ҳали эсламан. Қўрқув салтанати эғаллаган собиқ иттифоқда эркинлик ҳукм сурди. Миллат манфаати, миллий қадриятлар, хусусан, эл-юрт келажаги, бахту саодати учун жон фидо қилган жадид зиёлилари хусусида сўзлаш мутлақо мумкин эмас эди. Улар тарих китобларида, дарсликларда нуқул салбий сифатлар билан ҳақоратларга кўйиб ташланар эди. Ҳолбуки, тарихий ҳақиқат мутлақо уларга тақалган “халқ душмани”, “бадбин миллатчи”, “буржуазия малайи” каби туюнчаларга алоқасиз эканини кўрсатади. Бу ҳақиқатни англаш учун бизга Истиқлол лозим эди. Айниқса, кейинги етти-саккиз йил давомида Республика Президентининг шахсий ташаббуси билан қатагонга учраган минглаб юртдошларнинг номи оқланди, хотирасига ҳурмат бажо келтирилди. Кеча имзоланган қарор ҳам шу хайрли ишларнинг давоми, албатта. Қатагон қурбонларининг тарихий хизматлари эътиборга олиниб, улар учун музейлар ташкил этилмоқда, фильмлар суратга олинмоқда ва бу ишлар жадал давом этаётди. Мақсад – инсон ва Ватан ҳуррияти бебаҳо неъмат экани тўғрисида бугунги ёш авлодга сабоқ беришди. Мен ҳозир иқтидорли ёшлар билан биргаман. Уларнинг қалбини англашга, қувончларига шерик бўлишга ҳаракат қиламан. Улар билан мулоқот ва суҳбатларимда ноҳақ қатагонга учраган аллома боболаримиз хусусида сўзлайман. Менинг хотираларим улар учун гоҳида эртақдек эшитилишини ҳам сезиб тураман. Бироқ яқин тарихдаги ноҳақликларни ёшларга чуқур англашимиз ва улар қалбида шу мўътабар тупроқ учун жон фидо қилган фидойиларга нисбатан меҳр-муҳаббат туйғуларини уйғотиш ва бу туйғуни кучайтиришимиз керак. Шу ўринда мен ёшларга мурожаат қилиб шундай демоқчиман:

Азиз ёшлар, тарихни ҳолис ва чуқур ўрганиб, ундан ибратли хулосалар чиқаришни касб этинг. Қадрдон болаларим, бизнинг алломалар бошига келган мусибатли кунлар асло тақрорланмаслиги учун астойдил ўқинг, юксак марраларга эришинг, ўз вақтида дунё аҳлига мураббий бўлган аждодларга муносиб давомчи бўлинг. Ишончим комилки, бу табарруқ йўлда сизга бутун Ўзбекистон аҳли ёрдамчи бўлади, албатта.

МУНОСАБАТ

ШОНЛИ ТАРИХ УЙҒОНМОҚДА!

Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Сиёсий қатагон қурбони бўлган юртдошларимиз ҳаёти ва фаолиятини ўрганиш, тарғиб этиш ҳамда уларнинг хотирасини абадийлаштириш борасидаги ишларни кенгайтириш тўғрисида”-ги қарори қабул қилиниши ҳақиқатан ҳам маънавий ҳаётимизда муҳим воқеа бўлди. Чунки ўз даврида Ватанимиз миллий истиқлоли ва халқимиз озодлиги учун курашиб, бундай шарафли йўлда ўз жонини ҳам аямаган фидойи ота-боболаримизнинг хотирасини эъзозлаш, уларнинг ҳаёти ва фаолиятини ҳар томонлама ўрганиш барчамизнинг зиммамиздаги бурчимиздир.

Шу боис ҳам, мазкур тарихий ҳужжат олимлар, ижодкор ва зиёлиларда катта қизиқиш уйғотди, қарорнинг мазмун-моҳияти ва аҳамияти ҳақида улар ўзларининг муносабатларини билдиришмоқда.

ТАҲРИРИЯТ

(2-саҳифада ўқинг).

ҚАБОҲАТ САЛТАНАТИ

ШЕЪРИЙ РОМАНДАН ПАРЧА

Куни кеча Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими, ҳассос шоира Шарифа Салимова тахририятимизга ташриф буюриб, Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Сиёсий қатагон қурбони бўлган юртдошларимиз ҳаёти ва фаолиятини ўрганиш, тарғиб этиш ҳамда уларнинг хотирасини абадийлаштириш борасидаги ишларни кенгайтириш тўғрисида”ги қарори ҳақида тўлқинлиб сўзлади ва ўзининг шу мавзуда яқинда ёзиб тамомлаган “Қабоҳат салтанати” шеърий романидан парча тақдим қилди.

Адабий-назарий қоидаларга кўра роман жанрининг турлари кўп. Роман ҳали шу кунга қадар шаклланишда, янгиланишда давом этаётган ва улкан имкониятларга эга жанр саналади. Шу эътибордан, айниқса, шеърий роман ижодкордан икки томонлама маҳорат талаб қилади. Биринчидан, қаҳрамонлар муҳитини теран тасаввур қилиш. Иккинчидан, ижодий тафаккур маҳсулини муайян назмий қоидаларга мос ифода этиш. Истеъдодли шоирамиз Шарифа Салимова “Қабоҳат салтанати” номли шеърий роман битиб, ана шундай маъсулиятли ва оғир вазифани маҳорат ила уддалабди.

Ўрта асрларда Европада рўй берган мудҳиш қатагонни муаррихлар “Варфоломей кечаси” деб аташади. Шу бир қонли туннинг ўзиде ўн минглаб одамлар қириб ташлангани қанчадан-қанча асарларга мавзу бўлгани китобхонларга яхши маълум.

Мустабид совет тузуми даврида эса “бундай кечалар” ойлари, йилларга айланган. Биргина 1937-1938 йилларнинг даҳшатли кечаларида минглаб ватандошларимиз, миллатнинг ойдинлари, жадид фидойилари қамоққа олиниб, ваҳшийларча қийноққа солинган. Уларнинг ҳар бири мустақил шахс, яъни сизу биз каби иссиқ жон эди. Миллат тараққийи, мамлакат яхлитлиги йўлида шахид кетган аждодлар хотирасини ёд этиш, аянчли қисматлар тарихидан тегишли хулоса чиқариш ва ёшларга ўтмишнинг мураккаб жиҳатларини рўй-рост тушунтириш бугунги зиёлиларимиз олдида турган муҳим вазифалардан биридир.

Дунё ва ўзбек адабиёти тарихида шеърий романларнинг саноғи кўп эмас. “Jadid” газетаси жамоаси, Абдулла Қодирий таъбири билан айтганда, “ҳавасида жасорат этган” шоира Шарифа Салимовани қизғин қутлайди. Қатагон қилинган жабрдийда аёллар кечмишига бағишланган шеърий романдан Кимёхон Ашурова тақдирдан ҳикоя қилувчи парча газетхонлар эътиборига ҳавола этилмоқда.

КИМЁХОН

Тун... Ғирчиллар арава. Қон йиғлайди гўдаклар: “Она, қайга кетяпмиз? Толиб беринг отамни!” Аёл – кўзи тўла ёш. Сўз кирмайди қулоққа, Азоб ила хотирлар бошига тушган мотамни. “Ахир қайга кетяпмиз? Бир нима денг, биродар, Уч гўдагим ноласи қилмоқда-ку бағрим қон...” Аравакеш гунг, соқов. Отга қамчи босади, Ёприлиб келар зулмат, ютай дейди биёбон. “Ахир қайга кетяпмиз?”

Зулмат бермайди жавоб, Сукут сақлар оймомо, кўкдаги юлдузлар ҳам... Ахир бу не кўргулик? Жавоб бер, сотқин дунё? Нафрат кўзим кўр қилди, музлаб бормоқда танам, Арава ғирчиллайди, йўл эса адоқ билмас, Болаларин бағрига босади она бехол. Кел, оппогим Динара, кенжаотийм Клара, Менинг ақллигинам, юпатгучим Розажон. ...Ухлаб қолар болалар, кипригида қотиб ёш, Ғирчиллаган арава азоблардан сўйлайди.

Ёмон туш кўриб, йиғлаб, инграйди жажжи Роза, Тушда ҳам у: “Отажон, қайдасиз?” деб кўймайди. Тун охирида боради. Сўна бошлар юлдузлар, Яйдоқ биёбон узра турар бир қулба маҳзун. Деволлари тўкилган. Бемордай афтоҳол, Унинг деволлари сингиб кетган қора тун. Аравакеш тош мисол улқотирар тугунни, Сўнг ортага учиб кетар, сўз демасдан аёлга. Ҳайхотдек ялангликда ҳайкалдек қотар аёл, Зўрға суюнганича жулдур бўлган деволга. На эшик, на дераза... На бир чирок, на қозон... Вайрона томи узра бойқуш қилади нола. На бир парча палос бор, на бир тишлам қора нон... Бергуликка эшиқдан сўраб келса девона. Шуми инсон қисмати – пешонага ёзилган? Зўрға липиллаб ёнар зулматда умр шами. У ишонган Ватани нахот шунча бўлди хор, У ишонган Ватани... Ё Раб, қуллар Ватани... Эрининг қўлидаги шикрланган кишанлар, Тунда ногоҳ бостириб кириб келган жаллодлар, Ҳайхотдек тепкилашиб, туртиб, ҳақорат қилиб, Олиб кетишганида кўкни тугган фарёдлар... Гўдаклар кўзидаги кўркүв, даҳшатли сўроқ, “Отажон, кетман”, дея тунни титратган нола... Ногоҳ бўрон зарбидан чилпарчин бўлган чирок. “Ватан хоини!” деган мудҳиш тухмат, баҳона...

Тонг ҳали отиб-отмай қишлоқ аҳли, хонадон, Дашта йўл олишади, кимда нон, кимда кетмон. Кимдир тандир қуради, кимдир танча ўрнатар, Вайрона қулба дашта майиб куш каби ётар. Кимёхон гўё соқов, сарв қадди бўлиб дол, Учта босаби билан ўлтирар афтоҳол. – Қизим, бошингни кўтар! – Йиғламсираб отахон, – Ўринбой ўғлим менга уйлар олиб берувди. Саратон кўёшида бўлган эди соябон, Иссиқ-совуғимизда ёнимизда турувди. Сени ташлаб кўймаймиз, артгин кўзинг ёшини, Уйингни бузганларни, қизим, сен Худога сол! Болаларимни қақир, биз ул-бул олиб келдик,

Расмни сунъий интеллект чизган.

Уларни тўйдир, қизим, ўзинг ҳам қон йиғламай, Энди бир тишламгина у-бу нарсдан еб ол! ...Одамзод орасида кўркүв ва ҳадиқ кезар, Бош кўтармоққа қўймас қон ичувчи қатагон. Мусибатга фарқ бўлган оила кемасини, Нажот посбони бўлиб қутқарар асл инсон. Баҳор ўтди, ёз ўтди, яна қайтиб келди киш, Узилмас халқ қадами, “раҳмат”, деб йиғлар аёл. Тунлари ой сирдоши, дўсти дашту биёбон, Ёрдан хабар йўқдир... бағрини тиглар аёл.

Бир куни қишнинг узун тунларида ўлтириб, Кўз ёши кўлоб бўлиб, кашта тикаётган дам. Эшик бехос очилиб, ғариб қулба ичига Тўсатдан кириб келди муздек нотаниш одам. Эғнида узун пальто, қўлида чарм кўлоқ.

Кепкани кўзига бостириб олган киши. Чироқ шуъласидаги йилтираб турган нигоҳ, Унга эслатар эди жуда яқин танишни. Унинг юзига қараб, ёрилай деди юрак: – Бу ахир хўжайиним бошга кўтарган инсон. Туну кун бирга бўлган ялакат мағизлардай, Ананьев деган ахир ёрдамчиси жонажон. О, хушхабар келдими, жонимдаги жонимдан, Биз энди уйга қайтиб яшаймизми хотиржам? Унинг машинасида аёл кетаркан масъуд, Тинмай қийқарар эди ўн ойлик Клара ҳам. Кўнғлида гўвлар эди умид алангалари... Бироқ кўрганлари туш, ҳақиқатдан кўп йироқ. Қамоқхона олдида тўхтаб машина бул дам, Зарб билан ичкарига уни итарди шул чоқ. Ўн ойлик қизалоғин кўзда ёши шашқатор, Бағридан олиб олган, у йиқилди юзтубан. У кетди. Жаллод кетди. Айғоқчи, соя кетди, Одам кўринишида юрган маккор ёсуман. Сўнгра не бўлди ўзи... Элас-элас хотирда, Фаршта қизалоғин бўзлаб излаганлари. Турма панжарасига чирмашиб, бошин уриб, – Уйинг куйсин, жаллодлар, – дея бўзлаганлари. Худога нола қилиб, ёлбориб, қўлин очиб, Душманни кўша қўллаб, Худога солганлари. Гулдек норасидалар уволи тугсин, дея, Тўз тотмайин неча кун, оч-наҳор қолганлари...

– Неча бор бехуш бўлиб, унутиб туну кунни Кун сайин куз гулидек сулаётган ўша дам. Турманнинг ранги заҳил шафқат билмас раҳбари Ҳақоратларга кўлди ногоҳ титратиб танам. – Халқ душманин хотини! Нима, биз билмаймизми, Эринг сирини хануз сен яшириб нетасан? Агар ошкор қилмасанг, бизни огоҳ қилмасанг, Кўлди юзини кўрмай итдек ўлиб кетасан. Уйлаб кўр, ҳали вақт бор...

У шундайин деганча

– Мана бу хўжатларга имзо чексанг бўлгани, Боланнинг хузурига яна борасан қайтиб. Эрим халқ душмани де, аксилниклибчи де, Совет ҳукумати кўради дегин ёмон. Уни ағдармоқ учун иттиғоқ тузган, дегин, Дегин, эрим давлатнинг кўйида ётган илон. Қани қўл қўй... – Йўқ, йўқ, йўқ. Эрим покиза инсон!

Тунлари яна бетин мен ёлвордим Худога: – Фарзандларимни бир бор кўрсам-у, майли ўлсам... Бир куни тонг маҳали туш кўрдим кўркунч, оғир: Кларами отаси олиб кетмоқда эди. – Болажоним, қайт, – дея чарх уриб йиғлар эдим, Ахир эмизиклисан, кўкрак тўла сут эди. ...Клара қулиб-қулиб, кетармиш орта боқмай, Отасининг қўлларин ушлаганча у маҳкам. ...Чўчиб кўзимни очсам совуқ тер босган эди, Бежо урарди шўрлик бу бахтсиз юрагим ҳам. Дунёларга сифмасдим. Қил ўтмасди томоқдан... Бир нуқтага тикилиб, йиғлайвердим ўксиниб. Шу пайт эшик очилиб, мени сўроқлаганча, Бир аёл шоганича хонага келди кириб. “Қизинг Кларамиди?” у сўзларди хотиржам, Менинг эса юрагим ногоҳ кўркүвга тўлди. “У болалар уйида”, кўзимга тик боқди-ю, Деди: “Эркатой қизчанг кеча очликдан ўлди”.

Оҳ, қандоқ тоқат қилай, йиқилдим бўлиб бехуш... Кўз очсам атрофимда йиғларди маҳқумалар, Ташқарида қаҳратон... кезиб юрар эди киш. – Кимёхон, кўзингни оч, менинг ҳам болам ўлган, Соғиниб адо бўлдим, жигар-тағрим бўлди қон. У мени кўчганида баҳорга айланардим, Гўё фаршта эдим, деганида “онажон!” Тур ўрингдан, кучли бўл, ўлмоқлик жуда осон, Яшмоқ беҳад оғир, яшмоқлик буюқ сир. “Дўстларим, тайёр бўлинг, ҳам руҳан, ҳам вужудан, Чинқиш керак. Бизни кутмоқда энди Сибир”. “Ярқ” этиб очилди кўз, тарқади хира туман, Аёллар юз-кўзимни силлашиб кўчар маҳкам... Руҳим инграб шивирлар: “Кўкрак кегин қоядек, Биз кучлимиз, Кимёхон, ҳаттоки ўлимдан ҳам!”

Красноярскда қор гупиллаб ёғар, Энасой дарёси оқади сокин. Маҳбусман, кунларим азобда ўтар, Ватан соғинчини олиб келар тун.

Одамзод кўникар бахту байрамга Ва қачон келади бошига мотам. Менинг пешонамга ёзилган кимдир, Ёзсам тугамайди ҳатто китоб ҳам. Қатагон бу ҳам бир кўргулик эди, Тўйиб инсонларнинг қонини ичган. Гулдай вужудларга, ўрик гулига, Қоп-қора либосдан кафанлар бичган. Мен кичик хўжрада – ёғоч баракда Отамни эслардим бир сўз қотмай жим. Қаҳратон бағрида дарахт кесардим, Маҳбусларни териб кетарди ўлим. Маъдан конларининг биқик ҳавоси, Ўпкамини ачитиб олдирамас нафас. Музлаган қўлларим кутарди тунни, Ҳадиқ, кўркүв – ўлим иси аралаш... Хунарим иш берди зулмат кўйида, Кимдир чеварлигим қайдандир билди. Бир куни қишлоқдан ёшгина аёл, Жажжи қизчасини етаклаб келди. Қизча – ипак сочли, кўзида қўёш, Момиқ қўлларини менга тутарди. Юрагим қинидан чиққудай урар, Жажжи Кларамига ўхшаб кетарди. Қанинди бағримга бир бора боссам... У ўз тилчасида сайрарди чунон. Тун буйи ухламай қўйлақча тикдим, Тиккан чўқларимга кўздан томди қон. Маҳбуса... Бор-йўғи шу бир оғиз сўз... Менинг борлигимни кўрсатган рақам. Тиззагача қорда базур судралиш. Гўё ер тубига тортувчи қадам... Ўлмоқ керак, ўлмоқ, тез кетмоқ керак, Руҳимни титқилаб ўйнаса иблис. “Ойжоним” дея кучарди маҳкам, Учта фарштадек тонг нафасли қиз. Ўтаётган кунлар йил каби узоқ, Бурдалаб ўярди азиз жонимни. Эмизикли қизим, гўдақкинам, оҳ, Хаёли куйдирар хонумоимни. Оҳ, десам, оғзимдан отилади қон, Жажжи бармоқларин тафтини сезиб... Сут хиди анқиган гўдак соғинчи... Кимдир юрагимни олади узиб...

Шарифа САЛИМОВА

